

Titel:	Persoonlijke hygiëne en algemene voorzorgsmaatregelen
Versie:	17
Status:	Gepubliceerd
	Publicatiedatum: 16-06-2020
	Te controleren voor: 16-06-2022

Doel

Deze richtlijn beschrijft de algemene voorzorgsmaatregelen die genomen moeten worden ten aanzien van het voorkómen van ziekenhuisinfecties en beroepsziekten.

Toepassingsgebied

Afdelingen in het ziekenhuis waar gewerkt wordt met patiënten, met materiaal afkomstig van patiënten, geneesmiddelen, voedsel en andere voor patiënten bestemde zaken.

Algemene Voorzorgsmaatregelen

Hygiëne, gewoon doen!

Kijk voor de hygiëneprotocollen op Intranet > Infectiepreventie > Naar de protocollen infectiepreventie

- Draag haar kort of steek het op
- Bij piercing zijn alleen knopjes toegestaan. Bij oorbellen mogen ook korte hangers. Handpiercings mogen nooit
- Baarden en snorren zijn verzorgd (schoon, kort geknipt)
- Hoofddoeken komen niet in contact met de patiënt
- Gebruik wegwerpzakdoekjes

- Schoenen en klompen moeten schoon en goed reinigbaar zijn

- Armbanden, polsbandjes en polshorloges zijn niet toegestaan
- (Trouw)ringen zijn niet toegestaan
- Nagels zijn kortgeknipt, schoon en verzorgd
- Nagellak en kunstnagels zijn niet toegestaan

Houd dienstkleding in het ziekenhuis

- Het is niet toegestaan dienstkleding thuis aan- of uit te trekken, te repareren en/of te wassen

Zo draag je dienstkleding

- Trek elke dienst een schone set aan
- Verschoon vieze kleding meteen
- Draag de kleding gesloten
- Mouwen draag je volledig onder de dienstkleding, of netjes opgerold tot boven de elleboog. Vanaf de elleboog is de arm vrij van kleding en sieraden.
- Dienstkleding bedekt eigen kleding tot kniehoogte (korte jas + broek/rok of doktersjas)
- Bij gebruik hoofddoek, draag elke dienst een schone hoofddoek

De aangegeven kleding- en hygiënevoorschriften moeten worden toegepast *door alle medewerkers die dienstkleding dragen (hieronder vallen ook de medisch specialisten (i.o.) en vrijwilligers in dienstkleding, zoals de patiëntenvervoersdienst).*

Persoonlijke hygiëne medewerkers

Onder persoonlijke hygiëne verstaat men de zorg voor ons eigen lichaam om te voorkomen dat we zelf, maar ook de mensen waarmee we in contact komen, ziek worden. De meest effectieve maatregel om verspreiding van pathogene micro-organismen te voorkomen, is het consequent wassen en/of desinfecteren van de handen. Ook leidt het dragen van beschermende kleding tot een verminderde overdracht van micro-organismen. De maatregelen gelden op afdelingen waar gewerkt wordt met patiënten, met materiaal afkomstig van patiënten, geneesmiddelen, voedsel en andere voor patiënten bestemde zaken.

Handen

- Handhygiëne is de belangrijkste maatregel om het risico van overdracht van micro-organismen tussen medewerkers en patiënten te verminderen.
- Zie [Handhygiëne](#)
- Zie [Mijn vijf momenten voor handhygiëne](#)

Nagels

- Nagels zijn kortgeknipt, schoon en verzorgd. Vuil onder de nagelranden voorzichtig met een zacht borsteltje wegborstelen.
- Nagellak is niet toegestaan.
- Kunstnagels en gelnagels zijn niet toegestaan.

Wondjes

- Dek open wondjes aan de handen en/of huidbeschadigingen af met een pleister die geen vocht doorlaat. Draag eventueel handschoenen.

Sieraden en braces

- Het dragen van (trouw)ringen, armbanden en polshorloges is niet toegestaan.
- Bij piercings zoals oorbellen, zijn alleen knopjes, ringetjes en korte hangers toegestaan. Hand- en polspiercings mogen nooit.
- Draag geen braces aan handen en onderarmen.

Zakdoeken

- Gebruik tijdens het werk alleen papieren zakdoeken. Gooi de zakdoek na gebruik weg en was de handen met water en zeep.

Haar

- Haar is schoon en verzorgd.
- Draag het haar opgestoken, bijeengebonden of kort.
- Draag het haar zo dat het niet in contact kan komen met de (omgeving van) de patiënt of de voorkant van de werkkleding.
- Baarden en snorren zijn schoon en kort geknipt. Een baard mag niet in contact komen met de (omgeving van) de patiënt of de voorkant van de werkkleding. Bedek in ruimten waar invasieve ingrepen worden verricht, baard en snor volledig.

Smartphones en tablets

- Zie de afspraken m.b.t. [reiniging en desinfectie mobiele devices](#).
- Pas handhygiëne toe conform de [5 momenten voor handhygiëne](#).

Eten en drinken op de afdeling

- Er mag niet gegeten en gedronken worden in ruimten waar wordt gewerkt met patiënten(materiaal).

Kleding

- Iedereen die met patiënten(-materiaal) in aanraking komt, moet dienstkleding dragen. Welke medewerker welk soort dienstkleding draagt, is vastgelegd in het kledingreglement van het ziekenhuis.
- Dienstkleding heeft korte mouwen, zodat goede handhygiëne tot aan de elleboog mogelijk is.
- Draag geen eigen kleding met lange mouwen onder de dienstkleding.
- Het is niet toegestaan om over dienstkleding shawls, vesten en dergelijke te dragen.
- Draag de dienstkleding gesloten.

- Dienstkleding bedekt de eigen kleding tot op kniehoogte.
- Wissel dienstkleding dagelijks en bij zichtbare verontreiniging.
- Trek dienstkleding binnen het ziekenhuis aan en uit.
- Dienstkleding wordt door het ziekenhuis gewassen.
- Vuile kleding wordt van schone kleding gescheiden opgeslagen.
- Draag ruimtegebonden kleding niet buiten de werkruimte, tenzij de kleding bedekt wordt (bijv. met een overjas).
- Diverse afdelingen binnen het ziekenhuis hebben aanvullende kledingvoorschriften. Dit is afhankelijk van de gezondheidsrisico's voor de patiënten of voor de medewerker. Deze voorschriften zijn aanwezig op de afdelingen en beschikbaar via het Intranet.

Tabel 1: kledingvoorschriften

soort kleding	gedragen door	verwijzing
Ruimtegebonden dienstkleding	Operatiemedewerkers	Kleding- en hygiënevoorschrift OKcomplex
	Laboratoriummedewerkers	Veiligheid en hygiëne KCL
	CSA-medewerkers	Hygiëne en kledingvoorschriften CSA
	Keukenmedewerkers	Zie Handboek HACCP (in beheer F&V)
Niet-ruimtegebonden dienstkleding	Artsen	Doktersjas
	Ziekenhuismedewerkers	Volgens Kledingreglement
Proceduregebonden beschermende kleding (= extra, gedragen over eigen of werkkleding)		Persoonlijke beschermingsmiddelen Isolatieprotocol

Schoeisel

- Schoenen en klompen moeten goed gereinigd kunnen worden en bij zichtbare verontreiniging worden schoongemaakt en zonodig gedesinfecteerd.
Opmerking Arbo: schoeisel met een gesloten bovenkant van stevig materiaal beperkt de mogelijkheid dat een (scherp) voorwerp per ongeluk het schoeisel en de huid kan doorboren.

Hoofddoekjes

- De hoofddoek dient zo gedragen te worden dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden het materiaal van de hoofdbedekking niet in contact komt of kan komen met de patiënt of met patiëntenmateriaal.
- De hoofddoek dient dagelijks vervangen te worden door een schone hoofddoek.
- De hoofddoek dient gewassen te worden op een temperatuur van 60°C of hoger.

Handhygiëne

Handhygiëne wordt beschouwd als de belangrijkste maatregel om het risico van overdracht van microorganismen, van medewerkers in de gezondheidszorg naar patiënten, te verminderen.

Onder [handhygiëne](#) wordt verstaan: handreiniging, handdesinfectie en handverzorging met crème.
Voor indicatie en techniek handhygiëne zie protocol [handhygiëne](#) en [bijlage 1 techniek handhygiëne](#)

Lotions en crèmes

Lotions en crèmes worden gebruikt in kleine tubes of in dispensers met disposable containers die niet worden bijgevuld.

Infecties medewerkers

Overdracht van infectie kan, afhankelijk van de aandoening, globaal op vier manieren plaatsvinden:

1. Via bloed(producten), bijvoorbeeld infecties met Hepatitis B of C en HIV (AIDS).
2. Via de ontlasting, bijvoorbeeld Hepatitis A en micro-organismen die gastro-enteritis veroorzaken (bijvoorbeeld *Salmonella spp*, norovirus en *Clostridium difficile*).
3. Via de lucht door hoesten/niezen, bij voorbeeld tuberculose, ziekte van Pfeiffer (EBV), griep en vele andere virale infecties.
4. Via de huid, bij voorbeeld schurft, steenpuisten (*S. aureus*), waterpokken/gordelroos (varicellazoster virus).

Voor informatie over de handelwijze bij infecties medewerkers zie document "[Maatregelen bij infectieuze aandoeningen medewerkers](#)"

Prikaccidenten

Voor de handelwijze na een onverwacht incident waar bij prik-, snij- bijtonden zijn ontstaan of spataccidenten met lichaamsvloeistof zijn voorgekomen zie het document '[Prik-, spat-, bijt- en snijaccidenten](#)'.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

Medewerkers gebruiken de verschillende [persoonlijke beschermingsmiddelen \(PBM\)](#) bij risico op besmetting met:

- lichaamsvloeistoffen
- infectieziekten (zoals griep, mazelen)
- resistente bacteriën (zoals MRSA, BRMO)
- En ter bescherming van patiënten met verminderde afweer, zoals bij sommige hematologische aandoening of bij brandwonden.

Het ziekenhuis heeft de plicht te zorgen voor beschikbaarheid van voldoende [persoonlijke beschermingsmiddelen](#) en voor instructie van de medewerkers, conform de ARBO-wet.

In het document [Persoonlijke Beschermingsmiddelen \(PBM\)](#) worden de verschillende beschermingsmiddelen zoals bijvoorbeeld mondneusmasker, spatbril en handschoenen afzonderlijk besproken.

Algemene hygiëne patiënt

De patiënt wordt gevraagd om mee te helpen aan een schone en veilige zorgomgeving met behulp van de [hygiënekaart voor patiënten](#)

Achtergrond informatie / aandachtspunten / opmerkingen

Om patiëntveiligheid te garanderen binnen een ziekenhuis zijn een aantal maatregelen nodig, beschreven in dit document. In bepaalde situaties zijn, naast de beschreven basismaatregelen, extra maatregelen nodig, bijvoorbeeld bij besmetting met resistente of pathogene virussen of bacteriën. Afhankelijk van de wijze van overdracht van deze micro-organismen zullen er isolatiemaatregelen geadviseerd worden. Deze extra maatregelen worden niet in dit document besproken.

Uitzondering op dit protocol: Algemene voorzorgsmaatregelen voor medewerkers **zonder** dienstkleeding

Betrokken disciplines

Dienst geestelijke verzorging (DGV)
Maatschappelijk werk
Bureau nazorg
Consultatie teams
Psychiaters
Psychiatrische consultatieve dienst
Psychiatrische verpleegkundige
PAAZ
Infectiepreventieadviseur
Secretaresse op de verpleegafdeling

KLINIEK

In de kliniek, op de patiëntenkamer:

- korte mouwen of opgerolde mouwen boven de elleboog. Eigen kleding.
- geen hand- en polssieraden (ring, horloge, gelnagels, armbanden enz.)
- handdesinfectie voor en na patiëntencontact (moment 1 en 4/5 van de [vijf momenten van handhygiëne](#))

POLIKLINIEK

Poliklinische ruimtes: maatschappelijk werk, psychiatrie, dietetiek -

- korte mouwen of opgerolde mouwen boven de elleboog. Eigen kleding.
- geen hand- en polssieraden (ring, horloge, gelnagels, armbanden enz.)
- handdesinfectie voor en na patiëntencontact (moment 1 en 4 van [de vijf momenten van handhygiëne](#))

Verantwoording

Dit protocol is tot stand gekomen in samenwerking met de kerngroep 'Hygiëne gewoon doen' in opdracht van de RvB. Daar waar afspraken afwijken van landelijke richtlijnen infectiepreventie is gekozen voor uniformiteit in beleid en uitstraling in het Antonius Ziekenhuis, zie tabel Evidence:

Evidence based c.q. WIP* gebaseerd	Aanvullende St. Antonius afspraak
Handhygiëne	
Geen sieraden die handhygiëne belemmeren: horloge, ringen, armbanden; hand- en polspiercings zie onder; geen braces	
Kortgeknipte, schone nagels	
Geen nagellak/ nagelversieringen, geen kunstnagels	
Geen ontstoken piercings, geen piercings die uitvoering van hygiënemaatregelen belemmeren	Piercing: alleen knopjes

<p>Kledingregels m.u.v.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aantal gesloten knopjes aan uniformjas - mouwen: werkkleding is gesloten = hangt niet open - werkkleding laat de onderarmen onbedekt - werkkleding is licht van kleur om verontreinigingen goed te kunnen zien 	<ul style="list-style-type: none"> - kleding gesloten dragen, <u>dat is bij controles:</u> uniformjas gesloten tot laatste knopje onder de kraag) - mouwen onder de dienstkleding of netjes opgerold tot boven de elleboog (<u>dat is bij controles:</u> mouwen steken niet onder de dienstkleding uit) <p>Zie ook: Mouwen, wat mag wel en wat mag niet</p>
<p>Schoenen schoon en goed reinigbaar. Opmerking: schoeisel met een bovenkant van stevig materiaal beperkt de mogelijkheid dat een (scherp) voorwerp per ongeluk het schoeisel en de huid kan doorboren.</p>	
<p>Schoon haar, lang haar opgestoken of bijeengebonden: zo gedragen dat het haar niet in contact kan komen met (de omgeving) van de patiënt of de voorkant van de werkkleding</p>	<p>Haar kort of opgestoken Zie ook: Haar en baard, wat mag wel en wat mag niet</p>
<p>Baarden en snorren goed verzorgd en kort geknipt</p>	
	<p>Oorbellen: Alleen knopjes, ringetjes of korte hangers Zie ook: Oorbellen, wat mag wel en wat mag niet.</p>
<p>Papieren zakdoekjes</p>	
<p>Niet eten of drinken in ruimtes waar patiënten komen of met patiëntmateriaal gewerkt wordt</p>	
<p>Mobiele communicatiemiddelen niet gebruiken tijdens patiëntgebonden werkzaamheden</p>	
<p>Meldingsplicht medewerker met een infectie</p>	

*WIP richtlijn Handhygiëne medewerkers d.d. oktober 2007 met wijziging september 2012

* WIP richtlijn Persoonlijke hygiëne medewerkers d.d. december 2014

Evidence based/referenties:

Literatuur

1. W.I.P., *Beleid reiniging, desinfectie en sterilisatie, mei 2005*
2. W.I.P., *Persoonlijke hygiëne medewerkers, december 2014*
3. W.I.P., *Handhygiëne medewerkers, september 2012*
4. W.I.P., *Persoonlijke hygiëne patiënt en bezoeker, juli 2012*

Contact

Afdeling Infectiepreventie locatie Nieuwegein/Utrecht, toestel 088-3207448 (verkort 57448)

Gerelateerde documenten

[Prik-, snij-, spat-, krab-, bijtaccidenten HR](#)
[Beleid Preventie infecties voor en door medewerkers](#)
[Maatregelen bij infectieuze aandoeningen medewerkers](#)
[Handhygiëne](#)
[Hoesthygiëne](#)
[Persoonlijke Beschermingsmiddelen \(PBM\)](#)
[Reiniging en desinfectie mobiele devices](#)
[Hygiënekaart voor patiënten](#)
[Kleding- en hygiënevoorschrift OK-complex](#)
[Bijlage: techniek handhygiëne](#)
[De 5 momenten voor handhygiëne](#)
[Mouwen, wat mag wel en wat mag niet](#)
[Haar en baard, wat mag wel en wat mag niet](#)
[Oorbellen, wat mag wel en wat mag niet](#)